

Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Anneler ile Tipik Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Annelerin Psikolojik Sağlamlık, İyilik Hali ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi*

Yüksel EROĞLU**

Neslihan ARICI ÖZCAN***

Adem PEKER****

Öz

Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlamlık, iyilik hali ve mutluluk düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırma 86 tanesi özel gereksinimli çocuğa, 86 tanesi ise tipik gelişim gösteren çocuğa sahip toplam 172 anneyle yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Oxford Mutluluk Ölçeği ve İyilik Hali Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ve özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlamlık, iyilik hali ve mutlulukla ilişkili ölçeklerden aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı bağımsız örneklemelerde t testi kullanılarak incelenmiş ve t-testi sonuçlarına ilişkin etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Analizler PASW Statistics 18 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlamlık, mutluluk ve iyilik hali puanlarının, tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlamlık, mutluluk ve iyilik hali puanlarından daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuğa sahip anneler, tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler.

Differences in Resilience, Flourishing, and Happiness between Mothers of Children with Special Needs and Mothers of Children with Typical Development

Abstract

In this research, it is aimed to compare mothers of children with special needs and mothers of children with typical development in respect of psychological resilience, flourishing, and happiness. In total, 172 mothers were recruited for this study: 86 mothers of children with special needs and 86 mothers of children with typical development. In this study, Brief Psychological Resilience Scale, Oxford Happiness Scale, and Flourishing Scale were utilized as data gathering tool. Independent sample t-test were utilized to whether or not there is a statistically significant difference between

* Bu makale 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Bayburt Üniversitesi, Bayburt, E-posta:yeroglu45@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul, E-posta: neslihanozcan@medipol.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, Erzurum, E-posta: adem.peker@hotmail.com

mothers whose children have disabilities and mothers of children with typical development. The effect sizes of t-test results were calculated. Data analysis were done with PASW Statistics 18. According to results of this study, the amount of psychological resilience, happiness, and flourishing in mothers of children with special needs is less than mothers of children with typical development.

Keywords: Mothers of children with special needs, mothers of children with typical development.

1. GİRİŞ

Pozitif psikoloji 20. yüzyılının sonunda ortaya çıkmıştır. Pozitif psikoloji ile bireyin hasta olduğunu ve tedavi edilmesi gerektiğini ifade eden “patojenez” anlayıştan bireyin sağlıklı olduğunu ve pozitif özelliklerinin geliştirilmesi gerektiğini dile getiren “salutogenez” anlayışa geçilmiştir (Anthony ve Cohler, 1987; Greeff ve Aspelng, 2007). Pozitif psikolojiye ilgi duyan araştırmacılar bu görüşü daha detaylı açıklamak için birçok kavram öne sürmüşlerdir. Psikolojinin insana bakışını “patogenez” anlayıştan “salutogenez” anlayışa geçişini özellikle vurgulayan kavramlar arasında psikolojik sağlamlık, iyilik hali, mutluluk (öznel iyi olma) gelmektedir.

Psikolojik sağlamlık (dayanıklılık) zorluklar karşısında direnmek ve toparlanmak olarak ifade edilmekte ve pozitif uyumu içeren dinamik bir süreç olduğu vurgulanmaktadır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Bu bağlamda psikolojik sağlamlık (dayanıklılık) hem her türlü olumsuz koşulu ve stresli yaşam olaylarını hem de davranışsal ve sosyal becerileri içeren pozitif uyumu içermektedir (Luthar ve Zigler, 1991). Ryff, Singer, Dienberg Love, ve Essex (1998) psikolojik sağlamlığı (dayanıklılığı) tanımlarken bireyin zorluklar karşısında psikolojik iyi olma halini toparlayabilmesi ve bu halini devam ettirmesi olarak tanımlamaktadır. İyi olma bireyin optimal işlevle yaşarken erdemli, üretken, büyüyen ve dayanıklı olması anlamına gelmektedir ve temelinde iki alt boyut yer almaktadır. İlki mutluluk, ikincisi de bireyin işlevini veya potansiyelini etkin kullanmasıdır (Huppert 2009; Keyes 2002; Ryff and Singer 1998). Ayrıca iyilik hali yüksek düzeyde mutlu olma hali ile de eşanlamlı olarak da ifade edilmektedir. Bu bağlamda iyilik hali mutlulukla da ilgilidir (Diener, 1984). Bire-

yin yaşamına ilişkin bilişsel ve duyuşsal değerlendirmelerine dayanan mutluluk ise bireyin olumlu duyguları sık, olumsuz duyguları az deneyimlemesi ve yaşamdan yüksek doyum alması şeklinde tanımlanmaktadır. Mutluluğun duyuşsal boyutunda olumlu veya olumsuz olayı deneyimleme sıklığı var iken bilişsel boyutunda yaşamla ve yaşantı ile ilgili değerlendirmeler yer almaktadır (Diener, 1984; Myers ve Diener, 1995).

Yukarıda bahsedilen pozitif psikolojiye ait bu üç kavramın ortak özelliği çok boyutlu, karmaşık birbirleri içine geçmiş kavramlar olması ve çoğunlukla zorluklar yaşayan dezavantajlı gruplarda test edilmesidir. Literatürde özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelere göre daha çok ruhsal sorunlarla karşılaştığı ancak iyilik hallerinin ve psikolojik sağlamlık (dayanıklılık) düzeylerinin anneden anneye değiştiği ifade edilmektedir (Kronenbeger, ve Thompson, 1992). Bazı çalışmalarda özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin, çocuklarında özel gereksinim olmayan annelere göre daha çok stres altında olduklarını ve ruhsal problemler (Esdaile ve diğerleri, 2003, Helff ve Glidden 1998; Macias ve diğerleri, 2003; Seltzer, 2001) yaşadıkları belirtilmektedir. Ancak son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda da (Flaherty ve Glidden 2000; Hasting, Allen, McDermott ve Still, 2002; Hastings ve Taunt, 2002; Scorgie, Wilgosh ve Sobsey, 2004) özel gereksinimli çocuğa sahip olan annelerin yaşadıkları zorluklara rağmen pozitif bir bakış açısına sahip oldukları ve bu zorluğun onları olumlu yönde dönüştürdüğü ifade edilmektedir.

Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlamlık, iyilik hali ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklı-

lık olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

2.1 Çalışma Grubu

Araştırma 86 tanesi özel gereksinimli çocuğa, 86 tanesi ise tipik gelişim gösteren çocuğa sahip toplam 172 anneyle yürütülmüştür. Katılımcılar 26 ile 53 yaş arasında yer almaktadır ve yaş ortalaması 32 ± 4.12 yıldır.

2.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği, Oxford Mutluluk Ölçeği ve İyilik Hali Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1 Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği: Bireylerin psikolojik sağlıklarını ölçmek amacıyla Smith ve diğerleri (2008) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye Doğan (2015) tarafından uyarlanmıştır. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği, 6 maddeden oluşmakta ve katılımcılar maddelere katılma düzeylerini 1 (Hiç katılmıyorum)'den 5'e (Tamamen katılıyorum) kadar uzanan 5'li likert tipi bir derecelendirmeyi kullanarak yapmaktadır. Puanların yükselmesi psikolojik sağlığın arttığını göstermektedir. Doğan (2015) ölçeğin Türk örnekleme kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Doğan (2015)'ın çalışmasında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa güvenirligi .81 olarak belirlenmiştir.

2.2.2 Oxford Mutluluk Ölçeği: Oxford Mutluluk Ölçeği (Hills ve Argyle, 2002) Kısa Formu bireylerin mutluluk düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Doğan ve Çötök (2011) tarafından yapılmıştır. Katılımcılar maddelere katılma düzeylerini 1 (Hiç katılmıyorum)'den 5 (Tamamen katılıyorum)'e kadar uzanan 5'li likert tipi bir derecelendirmeyi kullanarak belirtmektedir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi mutluluk düzeyinin arttığına işaret etmektedir. Doğan ve Çötök (2011) ölçeğin iç tutarlık katsayısını .74 olarak

belirlemiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlık güvenirlilik katsayısı .72 olarak bulunmuştur.

2.2.3 İyilik Hali Ölçeği: Diener ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilmiş olan İyilik Hali Ölçeği Türkçeye Akın ve Fidan (2012) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 8 maddeden oluşmakta ve katılımcılar maddelere katılma düzeylerini "1"(Kesinlikle Katılmıyorum) ile "7"(Kesinlikle Katılıyorum) arasında sıralanan 7'li likert tipi bir derecelendirmeyi kullanarak ifade etmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan ise 56'dır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği bireyin iyi olmayı artırıcı birçok psikolojik kaynağa ve desteğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe versiyonunun güvenirligi .83 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin bu çalışmadaki güvenirligi ise .81 olarak belirlenmiştir.

2.3 Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcılara ölçekler uygulanmadan önce araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılara araştırmaya katılımın gönüllülüğe dayalı olduğu ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları ifade edilmiştir. Araştırmada tipik gelişim gösteren çocuğa sahip özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık, iyilik hali ve mutlulukla ilişkili ölçeklerden aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklemlerde t testi kullanılarak incelenmiş ve t-testi sonuçlarına ilişkin etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Analizler PASW Statistics 18 programı kullanılarak yapılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık, iyilik hali ve mutluluk puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklemlerde t testi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 1. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Anneler ile Tipik Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Annelerin Psikolojik Sağlık, İyilik Hali ve Mutluluk Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişkenler	Özel gereksinimli çocuğa sahip olma durumu	n	\bar{X}	SS	sd	t	p	η^2
Psikolojik sağlık	Özel gereksinimli çocuğa sahip anneler	86	15.47	6.00	170	-2.66	.01	.19
	Tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler	86	17.41	3.15				
Mutluluk	Özel gereksinimli çocuğa sahip anneler	86	26.46	3.70	170	-8.11	.00	.52
	Tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler	86	32.85	6.30				
İyilik hali	Özel gereksinimli çocuğa sahip anneler	86	26.70	4.18	170	-8.09	.00	.52
	Tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler	86	33.48	6.54				

Araştırma sonuçları tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler ile özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık ($t_{(170)}=-2.66$, $sd=170$, $p=.009$), mutluluk ($t_{(170)}=-8.11$, $sd=170$, $p=.00$) ve iyilik hali ($t_{(170)}=-8.09$, $sd=170$, $p=.00$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. Bu sonuçlara göre özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık ($\bar{X}=15.47$, $SS=6.001$), mutluluk ($\bar{X}=26.46$, $SS=3.70$) ve iyilik hali ($\bar{X}=26.70$, $SS=4.18$) puanlarının, tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık ($\bar{X}=17.41$, $SS=3.15$), mutluluk ($\bar{X}=32.85$, $SS=6.30$) ve iyilik hali ($\bar{X}=33.48$, $SS=6.54$) puanlarından daha düşük olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklükleri incelendiğinde özel gereksinimli çocuğa sahip olma durumunun mutluluk ve iyilik hali değişkenleri üzerinde yüksek, psikolojik sağlık değişkeni üzerinde ise düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu (Cohen, 1988) söylenebilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada psikolojik sağlık, iyilik hali ve mutluluk puan ortalamaları açısından özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa sahip anneler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları

özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa annelerin psikolojik sağlık, iyilik hali ve mutluluk puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin psikolojik sağlık puanları tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerinkinden daha düşüktür. Özel gereksinimli bir çocuğun doğumunun anneleri ciddi biçimde etkilediği bildirilmektedir. Annelerin özel gereksinimli bir çocuğun doğumu karşısında ilk başta şok ve yadsıma tepkilerini verdikleri, zamanla durumu kabullenerek yeniden yapılandırma aşamasına geçtikleri bildirilmektedir (Doğan, 2010). Bunun yanında özel gereksinimli çocuğun doğumunun annelerin hayal kırıklığı, kendini suçlama ve umutsuzluk gibi duygular yaşamasına neden olduğu ifade edilmektedir (Akandere, Acar ve Baştuğ, 2009). Ayrıca engelliliğin süreklilik arz eden bir durum olması nedeniyle engelli çocuğun bakımı ailenin birçok yönden ciddi sorunlar yaşamasını beraberinde getirmektedir (Ceylan ve Aral, 2007). Tüm bu etmenler birlikte düşünüldüğünde, özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin yaşamlarında stres verici bir durumla karşılaştıklarında bununla baş edebilme ve uyum sağlayabilme becerilerini içeren psikolojik sağlık (Block ve Kreemen, 1996) düzey-

lerinin tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerden daha düşük bulunması anlaşılır bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin mutluluk ve iyilik halleri tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerden daha düşük bulunmuştur. İyilik hali ve mutluluk, bireyin psikolojik ve sosyal açıdan en uygun işlevselliğe sahip olmasını ifade etmektedir (Keyes ve Haidt, 2003). Keyes ve Haidt (2003) iyilik hali yüksek bireylerin duygusal zindeliğe sahip olduğunu, ayrıca kişisel ve sosyal yaşamlarında psikolojik sağlıklarını destekleyici davranışlar gösterdiğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalar (Bayraklı ve Kaner, 2012; Dereli ve Okur, 2008; Eroğlu, Akbaba, Adıgüzel ve Peker, 2014; Şengül ve Baykan, 2013) özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin depresyon açısından risk altında bulunduğunu ve stresle başa çıkmada temel olarak çaresizliği ve boyun eğiciliği içeren yöntemleri kullandıklarını göstermektedir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde psikolojik sağlamlığa ilişkin eta kare değerinin, iyilik hali ve mutluluk değişkenlerine ait eta kare değerinden daha düşük olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle özel gereksinimli çocuğa sahip anneler ile tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin iyilik hali ve mutluluk düzeyleri arasındaki farklılıklar yüksek, psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki

farklılıklar ise düşük düzeydedir. Bu durum, özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin, bu süreçte yaşadıkları zorlukların onların zorluklarla başa çıkabilme becerilerini arttırmış olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmanın verdiği sorumluluğun da bu anneler açısından zorluklarla mücadele etmede önemli bir güdülenme kaynağı olduğu söylenebilir.

5. ÖNERİLER

Bu araştırmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak bu araştırmada psikolojik sağlamlık, iyilik ve mutluluğa ilişkin veriler öz-bildirime dayalı ölçme araçları yoluyla toplanmıştır. İkinci olarak araştırmada kullanılan istatistiksel yöntem nedenselliğe ilişkin yorumlar yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda özel gereksinimli ailelerin psikolojik sağlamlıklarını, mutluluklarını ve iyilik hallerini belli bir zaman aralığında gözlemeyi içeren boylamsal araştırmalar yapılması önerilebilir. Tüm bu sınırlılıklarına rağmen bu araştırmadan elde edilen bulgular özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin iyi oluşlarına ilişkin önemli bulgular sunmaktadır. Bu bulgular doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin, özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin stresle uyumlu şekilde başa çıkmalarını ve bu yolla psikolojik sağlamlıklarını ve iyi oluş düzeylerini arttırmayı amaçlayan programlar geliştirmeye odaklanması önerilebilir.

Kaynakça

- Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 23-32.
- Akın, A. ve Fidan, M. (2012, April). The validity and reliability of the Turkish version of the flourishing scale. *Paper presented at the 3rd International Conference on New Trends in Education and their Implications (ICONTE-2012)*, April, 26-28, Antalya, Turkey.
- Anthony, E. J. ve Cohler, B. (1987). *The Invulnerable Child*. New York: Guilford.
- Bayraklı, H. ve Kaner, S. (2012). Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocuğa sahip annelerde yılmazlığa etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 927-943.
- Block, J. ve Kremen, A.M. (1996). IQ and ego-resiliency: conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 349-361.

- Ceylan, R. ve Aral, N. (2007). Association of depression in mothers of disabled children with the child's participation in integrated education, *Perceptual and Motor Skills*, 105, 649-653.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dereli, F. ve Okur, S. (2008). Engelli çocuğa sahip olan ailelerin depresyon durumunun belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 25, 164-168.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2009). New measures of well-being: flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 39, 247-266.
- Doğan, S. (2010). *Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Doğan, T. ve Çötök, N. A. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 165-172.
- Eroğlu, Y., Akbaba, S., Adıgüzel, O. ve Peker, A. (2014). Learned resourcefulness and coping with stress in mothers of children with disabilities. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 243-262.
- Esdaile, S. A. ve Greenwood, K.M (2003). A comparison of mothers' and fathers' experience of parenting stress and attributions for parent child interaction outcomes. *Occupational Therapy International*, 10, 115-126.
- Flaherty E. M. ve Glidden L. M. (2000). Positive adjustment in parents rearing children with down syndrome. *Early Education and Development*, 11, 407-422.
- Greeff, A. P. ve Aspelng, E. (2007). Resiliency in south-african and belgian single-parent families. *Acta Academia*, 39(2), 139-157.
- Hastings, R.P. , Allen, R. , McDermott, K. ve Still, D. (2002). Factors related to positive perceptions in parents of children with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 15, 269-275.
- Hastings R.P. ve Taunt H.M. (2002). Positive perceptions in families of children with developmental disabilities. *American Journal on Mental Retardation*, 107, 116-127.
- Helff C.M. ve Glidden L.M. (1998). More positive or less negative? Trends in research on adjustment of families rearing children with developmental disabilities. *Mental Retardation*, 36, 457-464.
- Hills, P. ve Argyle, M. (2002). The oxford happiness questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 33, 1073-1082.
- Huppert, F. A. (2009). *A New Approach to Reducing Disorder and Improving Well-Being*. In E. Diener (Ed.) *Perspectives on psychological science*, 4, 108-111.
- Keyes, C. L. M. ve Haidt, J. (2003). *Flourishing: Positive Psychology and the Life Well Lived*. Washington DC: American Psychological Association.
- Kronenbeger, W.G. ve Thompson, R. J. Jr. (1992). Psychological adaptation of mothers of children with Spina Bifida: Association with Dimensions of Social Relationships. *Journal of Pediatric Psychology*, 17, 1-14.

- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). Research on resilience: response to commentaries. *Child Development*, 71(3), 573-575.
- Luthar, S. S. ve Zigler, E. (1991). Vulnerability and competence: A review of research on resilience in childhood. *American Journal of Orthopsychiatry*, 61, 6-22.
- Macias, M.M, Saylor, C.F, Rowe, B.P. ve diğerleri (2003). Age-Related parenting stress differences in mothers of children with spina bifida. *Psychological Reports*, 93, 1223-1232.
- Myers, D.G. ve Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6, 10-17.
- Ryff, C.D. ve Singer, B. (1998). The Contours of Positive Human Health. *Psychological Inquiry*, 9, 1-28.
- Ryff, C.D., Singer, B., Dienberg Love, G. ve Essex, M. J. (1998). *Resilience in Adulthood and Later Life*. In J. Lomranz (Ed.), *Handbook of Aging and Mental Health* (pp. 69-96). New York: Plenum.
- Scorgie, K., Wilgosh, L. ve Sobsey, D. (2004). The Experience of transformation in parents of children with disabilities: theoretical considerations, *Developmental Disabilities Bulletin*, 32(1), 84-110.
- Seltzer, M.M, Greenberg, J.S, Floyd, F.J. ve diğerleri (2001). Life course impacts of parenting a child with a disability. *American Journal of Mental Retardation*, 106, 265-286.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. ve Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.
- Şengül, S. ve Baykan, H. (2013). Zihinsel engelli çocukların annelerinde depresyon, anksiyete ve stresle başa çıkma tutumları. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 14, 30-39.

Extended Summary

Purpose

Resilience is expressed as resistance and recovery against challenges and a dynamic process that includes positive adaptation (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Well being refers to an individual's being enduring, growing and productive with optimal living functions and is based on two sub dimensions. The first of these is happiness and the second is one's effective use of functions and potential (Huppert 2009; Keyes 2002; Ryff and Singer 1998). Furthermore, well being is expressed as synonymous to being happy on a high level. In this context, well being is related to happiness as well (Diener, 1984).

Mothers having children with special needs are expressed in literature to face more psychological problems than those with children with typical development but the level of resilience varies from mother to mother (Kronenbeger, ve Thompson, 1992). Certain studies stated that mothers of children with disabilities experience more stress and psychological problems than mothers of children typical development (Esdaile et. al, 2003, Helff and Glidden 1998; Macias et al., 2003; Seltzer, 2001).

This study aims to examine whether there is a meaningful difference between the resilience, well being and happiness levels of mothers of children with special needs and those of children typical development.

Methods

The study was conducted with a total of 172 mothers, 86 of children with special needs and 86 of children typical development. The participants are between 26 and 53 years old and the average age is 32 ± 4.12 years. In order to measure individuals' resilience, the Resilience Scale Short Form developed by Smith et al. (2008) and adapted in Turkish by Doğan (2015) was used. To measure the level of happiness of individuals, the Oxford Happiness Scale Short Form developed by Hills and Argyle (2002) was used. The scale was adapted to Turkish by Doğan and Çötök (2011). The well being of the individuals was measured by the Well being Scale developed by Diener et. al. (2009), adapted to Turkish by Akin ve Fidan (2012).

In the study, the occurrence of meaningful differences between mothers of children with and without special needs with regards to the scores they received on scales concerning resilience, wellbeing and happiness on a statistical level were evaluated through t-tests of independent samples and the effect sizes concerning the t-test results were calculated. The analyses were conducted through the use of PASW Statistics 18 program.

Results

In the study, the occurrence of significant differences between mothers of children with and without special needs with regards to the scores they received on scales concerning resilience, well being and happiness on a statistical level were evaluated through t-tests of independent samples.

The study results between mothers of children with special need and those with children with typical development showed meaningful differences statistically in terms of their scores of resilience ($t_{(170)}=-2.66$, $sd=170$, $p=.009$), happiness ($t_{(170)}=-8.11$, $sd=170$, $p=.00$) and well being ($t_{(170)}=-8.09$, $sd=170$, $p=.00$). According to these results, it was identified that the scores of mothers of children with special needs scored less in terms of resilience ($\bar{x}=15.47$, $SS=6.001$), happiness ($\bar{x}=26.46$, $SS=3.70$) and well being ($\bar{x}=26.70$, $SS=4.18$) than scores in terms of resilience ($\bar{x}=17.41$, $SS=3.15$), happiness ($\bar{x}=32.85$, $SS=6.30$) and well being ($\bar{x}=33.48$, $SS=6.54$) scores of those with children with typical development. When effect sizes are examined, it can be concluded that the condition of having a child with special needs has high effect on happiness and well-being, but not psychological resilience (Cohen, 1988).

Discussion

According to the findings of the study, resilience scores of mothers of children with special needs are lower than those of the mothers with children with typical development. It is acknowledged that birth of a child with special needs significantly affects the mothers. It is expressed that mothers initially react with shock and denial upon the birth of a child with special needs and over time embrace the condition and pass onto the level of reconstruction (S.Doğan, 2010). Besides, the birth of a child with special needs is expressed to cause experiencing emotions like disappointment, self-accusation and despair at mothers (Akandere, Acar and Baştuğ, 2009). Considering all these factors, the fact that mothers of children with special needs are found to have lower resilience that includes skills to cope with and adapt to any stressful event in their lives (Block and Kreemen, 1996) than mothers of children with typical development can be evaluated as an understandable finding. According to the findings of the study, the happiness and well being of mothers of children with special needs are found to be lower than those who have children with typical development. Well being and happiness express the most proper functionality of the individual in psychological and social terms (Keyes and Haidt, 2003). Keyes and Haidt (2003) stated that individuals with high level of well being possess emotional vitality and show behaviors that support their psychological health in personal and social life.

The study includes certain limits. Firstly, data on resilience, well being and happiness were collected through measuring means based on self statements. Secondly, the statistical method used in the study complicates interpretation on causality. In this context, longitudinal studies that include observation of resilience, well being and happiness of mothers with special needs on a time span can be recommended.